

Stockholmimi isumaqatigiissum- mik akuersinikkut aningaasaqar- nikkut atugarisanik sunniutit

SUNNIUTINIK ILISIMATITSISSUT

31. MAAJI 2019

Aallaqqaasiut

Avatangiisinut toqunartut arrortikkuminaatsut (atortussiassat POP'erit) pillugit Stockholmimi Iisimatitsissummik Kalaallit Nunaat akuersissappat qanoq sunniuteqaratarsinnaanerata paasisaqarfiginissaa ilisimatitsissummit siunertarineqarpoq. Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup peqqusineratigut tekniskimik tunuliaqutitut nalunaarusiortoqarsimavoq, taannalu tunngavigalugu sunniutinik ilisimatitsissusiortoqarpoq.

Stockholmimi isumaqatigiissut pillugu paasisutissat Atortussiassanut POP'erinut inuit peqqissusaannik avatangiisillu illersorneqarnissaat siunertaralugu isumaqatigiissusiortoqarpoq. Isumaqatigiissummik akuerseqataasimasut atortussiassanik POP'erinik assigiinngitsunik tunisassiornerup, eqqussuinerup, avammut niuernerup atuinerullu nungutinnissaannut iliuusissanik pisarialinnik aalajangiinissaannik pisussaaffiliivoq. Dioxininik atortussiassanillu POP'erinik allanik piniarnani aniatitsinerup annikillisinnissaanut iliuuseqarnissamik aalajangiinissamut pisussaaffiliivortaaq.

Isumaqatigiissut maajimi 2004-mi atuutilerpoq. Isumaqatigiissummik akuersisimasut ullumikkut 182-iupput, nunarsuarmilu sapinngisaa tamaat atuunnissaa pimoorullugu sulissutigineqarluni. Atortussiassanik POP'erinik Issittumi mingutsitsinerup annikillisinnissaannik Issittumilu inuit atortussiassanik taamaattunik mingutsitsivigineqarsimanerujussuannik annikillisaanissamik nunani tamalaani kissaateqarneq Stockholmimi isumaqatigiissuteqarnissamik sulinermut pissutaasimapput. Danmark isumaqatigiissummik decembarimi 2003-mi atortussanngortitsivoq, Savalimmiut Kalaallit Nunaallu tamakkiisumik akuersinngitsut. Savalimmiut tamakkiisumik akuersinnginnerat 2012-imi tamakkiisunngortinneqarpoq Kalaallit Nunaalli suli tamakkiisumik akuersisimanani.

Atortussiassat POP'erit inunnt avatangiisinullu sunniutaat Atortussiassat POP'erit ilisarnaatigaat avatangiisini sivosoorujussuarmik arriorartortarnerat nerisaqatigiinnilu annertusiartortarnerat, imaappoq imaani miluumasut, timmissat aalisakkallu atortussiassaqarnerpaasarlutik, tamakkualu nunat inoqqaavinit, soorlu Kalaallit Nunaata innuttaasuinit,

nerisannaarineqarlutik. Innuttaasut taakku taamaammat atortussiassanit POP'erinit, kræfteqalissutaasinnaasunit kiisalu inuit uumasullu kinguaassiorsinnaanerannik ineriartornerannillu sunniuteqarsinnaasunit, immikkut ittumik eqqugaanerupput. Issittumi Nakkutilliinermut Nalileruinernullu Suliniummit (AMAP'imit) peqqissutsimik nalilersuilluni nalunaarusiami kingullermi 2015-imeersumi inerniliunneqarpoq, avatangiisit POP'erinik atortussiassaqaassusaat appariartulersimasoq ukiuni qulikkaani kingullerni nunani tamalaani sulissutigineqarsimanerata kingunerisaanik. Stockholmimi isumaqatigiissut tamassumunnga qitiulluinnarsimavoq. Inuiaalli ilai, soorlu Kalaallit Nunaanni Canadamilu Inuit, atortussiassanik akulinnik suli ernumanartumik nerisaqartorujussuuppt, POP'erillu ilaannik atortussiassaqaassuseq annertusiartorluni.

Kalaallit Nunaannut tunngatillugu isumaqatigiissummi aalajangersakkat ajornartorsiutillu

Atortussiassaqaatigiit assigiinngitsut 28-it massakkut isumaqatigiissummiipput. Atortussiassat/atortussiassaqaatigiit allat pingasut ilanngunneqarnissaat nalilersorneqaleruttoq. Atortussiassaqaatigiit pingaarnerit, soorlu dioxinit¹ PCB-llu (polychlorerede biphenyler) POP'erit allattorsimaffianniipputtaaq, allattorsimaffik killeqarfiit akimorlugit silaannakkut mingutsitsineq (LRTAP) pillugu 1979-imi isumaqatigiissummiillutik. POP'erit allattorsimaffiannut Kalaallit Nunaat akuersisimavoq.

Atortussiassanik POP'erinik pilersitsineq, eqqussuineq, avammut niuerneq atuinerlu isumaqatigiissummi inerteqqutigineqarpoq. Atortussiassat POP'erit arlaqartut pilersinnissaannut, eqqunnissaannut, avammut nioqqutiginnissaannut atornissaannullu inerteqqummik killilersuinermilluunniit piumasaqaateqarpoq. Assersuutigalugu atortussiassanut arlaqartunut Kalaallit Nunaanni atorneqarnikuunngisaannartunut tunisassiarineqarsimannngisaannartunulluunniit atuupput. Atortussiassanik pilersitsinermut, eqqussuinermut, avammut nioqquteqarnermut atuinernullu tunngatillugu isumaqatigiissutip akuerineqarnissaa sunniuteqarnaviannngitsoq nalilerneqarpoq.

Kalaallit Nunaannut tunngatillugu ajornartorsiutit pingaarnerit Ikuallaavinnit dioxinimik kiisalu illuutini sanaartornermillu eqqagassani PCB-t Kalaallit Nunaanni eqqumaffigineqarluareerput atortussiassanillu taakkuninnga innuttaasut avatangiisillu mingutsitsivigineqarnerisa annikillisinneqartariaqarnera nassuerutigineqareerluni. Taamaammat arlalinnik iliuuseqartoqareerpoq taamaalillunilu isumaqatigiissummi atortussiassat taakku pillugit piumasaqaatinik piviusunngortitsisoqangaatsiareerluni.

¹ "Dioxinit" polychlorerede dibenzo-p-dioxininut (PCDD) aamma polychlorerede dibenzofuraninut (PCDF) ataatsimut taaguutitut atorneqarpoq, ataatsimoortilugit dioxin-toksicitets-ækvivalentimik taallugu uuttortarneqartartut.

Kalaallit Nunaannut tunngatillugu ajornartorsiut pingaarnersaasoq tulliuuttumut attuumassuteqarpoq:

- › **Eqqakkanik ikuallaaneq, dioxininik atortussiassanillu POP'erinik allanik aniatitsinermik maannamut kinguneqarsimasoq.** Kalaallit Nunaanni eqqakkanik ikuallaanerup siunissami BAT-imik periuseq² naapertorlugu pisalernissaa sulissutigineqalereerpoq. Kommunit upernaakkut 2019-imi eqqagassalerinermik piginneqatigiiffiup, ESANI A/S-ip, aallartinnissaanut aningaasaleeqatigiippat Nuummi Sisimiunilu eqqagassanut ikuallaavinnik pilersitsinissanut ingerlatsinissanullu atorneqartussanik. Nuna tamakkerlugu eqqagassanik ikuallaaviit taakku marluk illoqarfinit nunaqarfinnillu tamanit eqqagassanik tigooraasalissapput. Isumaqaatigiissummi piumasaqaataavoq eqqagassanik ikuallaaviit nutaat tamarmik putsup gassianut saliguteqassasut dioxininik atortussiassanillu POP'erinik aniatitsinermut atatillugu BAT'imik naammassinnissinnaasunik. Ikuallaavissat BAT'i naapertorlugu putsup gassianik saliguteqartinneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq, taamaammat pilersaarutaareersut saniatigut iliuuseqartoqarnerunissaa pisariaqanngitsoq nalilerneqarpoq.
- › **Illuutini PCB-qarnera kulstofatomitakinnerusunillu chlorparaffineqarnera.** Sanaartornermi eqqagassanik PCB-nik akoqartunik passussineq pillugu 2014-imi ilitersuusiortoqarpoq. Iltersuuteqarneratigut Kalaallit Nunaata PCB pillugu isumaqaatigiissummi pisussaaffiliinernik naammassinnissinnaasoq nalilerneqarpoq. Taamaattorli ilitersuummi chlorparaffininik kulstofatomitakinnerusunik peqarnera pillugu ilanngussisoqartariaqartoq nalilerneqarpoq. Kulstofatomitakinnerusunik chlorparaffininik sumiissusersinermut passussinermullu ilassutitut aningaasartuutigineqartussatut missingiunneqarput 0,5 - 2,0 mio. koruunit, taakkulu sanaartukkanik piginnittunit akilerneqartussaapput. Malugeqquneqassaaq suliffimmi avatangiisinut tunngatillugu nutarterinerni isaterinernilu kulstofatomitakinnerusunik chlorparaffineqarneranik nalunaarsuisoqarnissaanik piumasaqaateqareermat.
- › **PFOS³-imik mingutsitsisoqaratarsinnaanera.** Stockholmimi isumaqaatigiissummi PFOS-it atortussiassallu assingusut pillugit iliuusissatut pilersaarusiortoqarnissaanik piumasaqaateqarpoq. Atortussiassat ikuallannerni qapummik imerpalasumik qamiterutini ilaatigut atorneqartarsimapput. Danmarkimi nunanilu allarpassuarni ikuallattunik qamiterinermik sungiusarfinni PFOS-imik mingutsitsisoqarneranik siumorsisoqarsimavoq. Kalaallit Nunaanni ikuallattunik qamiterinermik sungiusarfinni ataasiakkaani atortussiassat

² BAT: Bedste tilgængelige teknik – teknikkeni atorneqarsinnaasuni pitsaaner-paaq, isumaqaatigiissutip ilitersuutitaani itinerusumik nassuiarneqartoq.

³ PFOS: Perfluorooctan sulfonsyre, tarajui aamma perfluorooctan sulfonylfluorid

siumugassaanersut misissoqqaarneqarnissaa pissusissamisuusaaq, siumugassaassappallu avatangiisinut sunniteqarneranik mingutsitsinerusoqannginnissaanullu qanoq iliortoqarnissaanik nalilersuisoqassalluni. Misissueqqaarnissamat 0,3-0,6 mio. koruuninik aningaasartuuteqartoqarnissaa nalilerneqarpoq tamannalu Namminersorlutik Oqartussanit pissusaaffigineqassalluni. Kingusinnerusukkut aningaasartuuteqarnerusoqarsinnaanera ilimanarsinnaavoq.

- › **Inatsisit.** Isumaqatigiissummi atortussiassat POP'erit allassimasut eqqunneqarsinnaanerannik, avammut niuerutiginissaanik, pilersinnissaannik, atornissaannik il.il. killilersuisussamik nalunaarusiortoqartariaqarnera nalilerneqarpoq. Nalunaarummi eqqagassat PCB-mik atortussiassanillu POP'erinik allanik akullit passunneqarnissaannut piumasaqaatitaqarsinnaavoq. Nalunaarusiornermut katillugit 0,2-0,3 mio. koruuninik aningaasartuuteqarnissaq nalilerneqarpoq, tamannalu Namminersorlutik Oqartussanit pissusaaffigineqassalluni.
- › **Nalunaaruteqarnissamat pissusaaffiit.** Danmarkimi isumaqatigiissummi piumasaqaatit atortilernissaannut pilersaarut ukiut arfinilikkaarlugit nutarterneqartarpoq atortilernissaanullu killiffik ukiut sisamakkaarlugit nalunaarusiarineqartarluni. Kalaallit Nunaata nalunaarusianut sunik ilanngussaqaqarnissaa suli paasinarsisimangilaq. Naatsorsuutigineqassaarli Kalaallit Nunaat minnerpaamik dioxinit kiisalu piniarnani atortussiat POP'erit allat PFOS-illu pillugit iliuusissatut pilersaarusiussasoq. Atortitsilernissamat pilersaarusiornissap tullianut killiffimmillu nalunaarusiornissap tullianut aningaasartuutissat 0,025-0,05 mio. koruunit sinnernaviangikkaat nalilerneqarpoq. Kingorna nalunaaruteqarnerni ukiumut aningaasartutit 0,01 mio. koruunit ataatisagaat nalineqarpoq.
- › **Innuttaasunut paasititsineq.** Atortussiassat POP'erit pillugit innuttaasut paasitinneqarnissaannik assigiinngitsunik iliuseqartoqarnissaa isumaqatigiissummi piumasaqaateqarpoq. Inuussutissani atortussiassat POP'erit qanorlu nerisarineqarnerisa annikillinissaat pillugit paasissutissanik atortoqangaatsiareerpoq. Paasissutissalli ilaneqaratarsinnaanerat pissusissamisoorsinnaavoq. Aningaasartuutit 0,025 - 0,1 mio. koruunit missaanniinnissaat nalilerneqarpoq.

Isumaqatigiissummik akuersinikkut qaavatigut aningaasartuutit katillugit. Isumaqatigiissummik akuersinikkut ilassutitut aningaasartuutissat ukiunut tulliuttunut agguarlugit katillugit 1,1 - 3,1 mio. koruuniunissaat nalilerneqarpoq.

Isumaqatigiissummik akuersinerup iluaqutissartaa. Atortussiassat POP'erit annertunersaat Kalaallit Nunaanni avatangiisinut inuussutissanullu imaaneersunut pisartut, silaannaq immallu sarfarnera aqqutigalugit Issittumut annguttarput. Nunarsuarmi atortussiassanik POP'erinik atuinerup

annikillisinnissaanik nunani tamalaani isumaqatigiissummik pilersitsineq taamaammat Kalaallit Nunaata atortussiassanik POP'erinik mingutsitsivigineqarnerata annikillisinnissaanut sunniuteqartorujussuuvoq. Isumaqatigiissut sunniuteqassappat nunarsuarmi nunat sapinngisamik amerlanerpaat atortussiassanik POP'erinik atuinerup annikillisinnissaanut, najukkanilu nunarsuarmi atortussiassanik taakkuninnga tamakkiisumik mingutsitsinermut pilersueqataasunut killilersueqataanermut ataatsimoorussinissaat taamaammat pingaarutilerujussuuvoq.